

GOSPODAR-SKI LIST V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in uprava Maribor, Slomškov trg št. 20

IZHAJA VSAKEGA PRVEGA V MESECU

Cena inseratom po dogovoru

CENA: 100 Din letno, inozemstvo 200 Din

Onim, ki hranijo denar doma!

V vasi Rudepolje je nenadoma nastal požar in zajel tudi hišo vaškega kovača. V splošni zmedbi so pozabili domačini na listnico kovača, v kateri je bilo 100 jurjev. Vseh stotisoč dinarjev je s tem pogorelo.

Skoraj pri vseh požarih in v zadnjem času jih je le preveč, pogori tudi nekaj doma shranjenega denarja. Včasih se ljudem še posreči, da rešijo vsaj ožgane bankovce, ki jih potem prinesejo k Narodni banki, ki jih tudi zamenja proti malenkostni odškodnini, če se le še količkaj da dognati, da je bil bankovec pravičen. A dostikrat to ni več mogoče in tako propade ljudem denar popolnoma. Pri Narodni banki seveda niso nič kaj jezni na te neprevidne hranitelje denarja doma, ker večjega dobrotnika sploh ne bi mogla najti Narodna banka, kakor bi bil tisti, ki bi požgal kar vse njene bankovce. Kar hipoma bi jo rešil vsega njenega dolga.

Ti neprevidni hranitelji bankovcev doma so zato samo dobrotniki Narodne banke, čeprav neprostovoljni, toda vseeno dobrotniki. In ti ljudje znosijo Narodni banki mnogo več denarja, kakor se splošno misli, ker ne samo pri požar-

rih, temveč tudi pri drugih nesrečah se uniči mnogo bankovcev. Koliko bankovcev so že požrle živali!

A kljub temu se ljudje ne spametujejo in tišče denar doma. Saj ne rečemo, da bi z ozirom na današnje čase kar sproti vse vlagali v denarne zavode, toda denar doma, to je vedna nevarnost. Pameten človek pa se nevarnosti izogiba in ne drži vsega denarja doma. Kljub vsemu je denar v hranilnici še vedno bolj varen ko v nogavicah, ne glede na to, da je danes tudi že mogoče naložiti denar tako, da ga je mogoče vsak hip dvigniti.

Ti neprostovoljni dobrotniki Narodne banke niso baš znak njih visoke kulturne stopnje in zato bi morali gledati na to, da čim preje izginejo, čeprav bi Narodni banki prav iskreno privoščili dobiček, ki ga ima od njih. Toda dejansko se s tem uničevanjem bankovcev zapravlja ljudsko premoženje in je zato treba gledati, da se to zapravljanje neha. Manj nezaupanja do denarnih zavodov, več nezaupanja pa do nogavice in ljudje bodo obvarovani nesreče, da bi kar na lepem izgubili ves svoj denar.

Cene so se nekoliko dvignile.

Oddelek za proučevanje gospodarskih vprašanj pri Narodni banki je objavil podatke o cenah na debelo in na drobno v mesecu oktobru.

Po teh podatkih se je indeks cen na debelo gibal v primeri z indeksom v:

	okt. 1933	sept. 1933	okt. 1932	okt. 1931
rastl. proizvodi	49.9	48.0	58.5	71.1
živalski proizvodi	52.5	53.2	56.8	66.1
mineralni	75.2	75.2	76.8	73.7
industrijski	68.8	67.6	67.5	69.3
celoletni indeks	61.5	60.7	63.9	69.5
izvozni predmeti	57.7	56.7	55.5	68.5
uvozni predmeti	72.9	73.2	72.9	66.2

Celotni indeks se je popravil proti septemberskemu, ki je bil najnižji, za 0.8 točke. Indeks rastlinskih proizvodov je padel za 1.9 in to v glavnem zaradi padca cene pšenice in ovsa, ker je cena koruzi, suhim češpljam, pekmezu in konoplji narastla. Cene živalskih proizvodov so padle za 0.7 točke. Nazadovale so cene svinjam, jagnjetom in zaklani živini, dočim so se dvignile cene za težke svinje, svinjske mesne izdelke in za jajca. Tudi cene industrijskih pridelkov so se dvignile vsled večje cene za tekstilno blago. Mineralni izdelki so brez spremembe. Zboljšalo pa se je razmerje med cenami uvoznih in izvoznih predmetov, kakor se vidi iz gornje tabele.

Težke številke.

Leta 1928 je pridelal jugoslovanski kmetovalec 55.8 milijonov stotov žita, leta 1931 55.8 in leta 1932 64.4 milijonov stotov. Pridelal je torej leta 1932 znatno več kot pa leta 1928. Tržna vrednost žita pa je znašala leta 1928 15.1, l. 1931 9.8 in leta 1932 le 7.1 milijard dinarjev. Za večji pridelek leta 1932 je dobil naš kmetovalec še enkrat manj kot l. 1928. V teh številkah je tudi povedan vzrok sedanje gospodarske stiske. Več kot za polovico je padla kupna moč kmeta, več kot za polovico so s tem tudi padli zaslužki drugih stanov in tudi to dejstvo potrjuje številke. Leta 1929 smo uvozili strojev in aparatov za 575.2 milijonov, leta 1931 le za 296.3 in leta 1932 le še za 138.1 milijonov dinarjev. Investicijska dela so padla in tako ni padel le zaslužek kmetskega prebivalstva — temveč tudi zaslužek delavstva. Število brezposelnih je utemeljeno v tej zmanjšani investicijski delavnosti.

Emisijske banke podonavskih držav.

V poročilu o valutarno-političnem in finančnem položaju podonavskih držav, ki ga je izdal finančni odbor stal-

nega biroa za proučevanje podonavskih vprašanj pri mednarodni trgovinski zbornici, je objavljen tudi zanimiv pregled o položaju emisijskih bank podonavskih držav. V naslednjem podajamo podatke o emisijskih bankah:

	Avstrija	Madjar.	Češkoslov.	Poljska	Jugoslavija	Rumunija
dne 15. marca 1933 — vse številke v milijonih:						
	šilingi	pengő	kč	zloty	Din	leji
Zlata podloga	149,5	96,6	1.708,2	513,5	1.761,4	9.597,2
devizna podloga	39,1	15,6	1.007,0	86,1	173,6	597,2
zlata in devizna	188,6	112,2	2.715,2	599,6	1.935,0	10.194,4
menice	302,1	442,6	653,9	540,5	2.031,9	
drugi krediti	21,2	9,5	467,5	100,9	339,8	10.103,8
	323,3	452,1	1.121,4	641,4	2.371,7	10.103,8
državni dolg	661,0	51,1	2.645,4	90,0	2.411,7	5.726,4
bankovci v obtoku	838,7	324,2	5.436,9	1005,7	4.587,0	21.087,1
obveze na pokaz	206,9	83,5	906,5	146,7	875,2	7.274,3
kritje v zlatu in dev.	18,4%	27,5%	42,8%	52,0%	35,4%	35,9%
v milijonih švicarskih frankov:						
zlata podloga	109,9	87,6	262,3	298,5	160,8	297,5
kovinska podloga	23,4	14,1	155,2	50,3	11,9	18,4
zlata in deviz. podl.	132,4	101,7	417,5	348,8	172,7	315,9
menice	180,9	401,2	100,8	315,5	139,5	293,7
drugi krediti	12,7	8,6	72,0	58,9	23,3	16,9
državni dolg	395,8	46,3	407,6	52,6	165,5	176,0
vsi krediti	589,4	456,1	580,4	427,0	328,3	486,6
bankovcev v obtoku	502,2	293,9	837,7	587,3	319,9	648,2
obveze na pokaz	123,9	75,7	139,7	85,9	60,1	223,6
kritje	21,1%	27,5%	42,7%	51,8%	46,1%	36,6%

Finančne težave Rumunije.

V noti rumunskega finančnega ministra na tuje upnike se prvič oficijelno navajajo podatki o finančnih težkočah Rumunije. Med drugim se v tej noti pravi:

Devizni zaklad emisijske banke znaša še vedno 35%, kolikor je določeno po zakonu, toda dejansko je kritje padlo že na 25%, ker so srednjeročna devizna posojila, ki so bila najeta v tujini, samo nominalno povečala devizni zaklad. Leta 1933 je morala Narodna banka izdati deviz za 5678 milijonov lejev, od tega za tuja posojila 2690, prejela pa je vse leto le za 4937 milijonov lejev deviz. Tudi državni proračun opozarja na nujnost znižanja tujih dolgov. Državni proračun je znašal še pred tremi leti skoraj 37 in pol milijard lejev in je bil letos znižan na 22 milijard lejev. Večje znižanje proračuna ni več mogoče, a še po tem proračunu ni mogoče doseči predvidenih dohodkov, ki so zaostali v tej meri, da je treba računati z deficitom v višini 5 milijard lejev. Že sedaj dolguje država na plačah uradnikom in dobaviteljem okoli 11 milijard lejev. Ta višina se ne sme prekoračiti, ali pa nastane resna nevarnost anarhije v upravi in zastoja v gospodarstvu. Edino poglavje, kjer je še mogoče doseči prihrankov, so tuji dolгови. To znižanje je tem bolj potrebno, ker je davčna obremenitev že tako visoka, da je sploh ni mogoče povečati.

Tudi tehnični svetovalec rumunske Narodne banke je izjavil tujim upnikom, da je popolnoma izključeno, da bi mogla Rumunija popolnoma zadostiti vsem svojim obveznostim v tujini.

*

Bolgarske gospodarske težave.

Vsled padanja žitnih in tobačnih cen je začela Bolgarska že pred nekaj leti zamenjavati po načrtu žitno produkcijo s produkcijo industrijskih in drugih rastlin. Inicijativo za spremembo produkcije dajejo državni uradi, ki tudi kontrolirajo, kako se sprememba izvaja. Tako se je v južni Bolgarski proizvodnja bombaža podvojila v primeri s prejšnjim letom. Nadalje se je povečala gojitev krompirja, ker ga je primanjkovalo celo za domači trg.

Da razvije domačo produkcijo bombaža, ne daje Narodna banka nobenih deviz bombažnim predilcem za uvoz bombaža. Vsled tega se je posrečilo Zemljoradniški banki, da je sklenila ugodne pogodbe z domačimi predilnicami, da jim ona dobavlja domači bombaž. Še vedno pa primanjkuje domačega bombaža in tako je morala domača predilnica »Tekstil« v Varni ustaviti delo in je bilo zato 1600 delavcev ob zaslužek.

Zelo je dvignila Bolgarska tudi vinogradarstvo. Računa se, da bo letos izvozila Bolgarska 2000 vagonov grozdja v vrednosti 100 milijonov levov. Nekateri mislijo celo, da bo izvoz dvakrat

večji. Lansko leto je Bolgarska izvozila samo nekaj nad 1200 vagonov.

Velike težave ima Bolgarska z izvozom tobaka. Zaloge bolgarskega tobaka znašajo okoli 40 milijonov kg. Sedaj se pogaja Bolgarska z Nemčijo, da bi ji dobavljala skozi šest let tobak, Nemčija pa bi dobavljala bolgarskim železnicam potrebni strojni material. V vsem bi znašala vrednost nemških dobav bolgarskim železnicam več kot 62 milijonov mark. Do soglasja pa še ni prišlo, ker se Bolgari branijo, da bi za te dobave plačevali kakšne obresti.

*

NOVICE

Prvi slovenski župan v Ljubljani Peter Grasselli je umrl dne 17. novembra t. l. v Ljubljani v visoki starosti 92 let.

Vlomilec, ki je zagrešil 11 vlomov, pod ključem. Mariborska policija je spravila na varno opasnega vlomilca Jožefa Grila, ki je zagrešil v razna mariborska stanovanja in prostore tekom treh mesecev 11 vlomov. Odnášal je predvsem gotovino in zlatnino. Na podlagi prstnih odtisov so mu dokazali doslej 4 vlome, ostale pa še taji, ker upa, da ne bo mogla policija zbrati za nje dovolj dokazov za njegovo krivdo.

Pošteno sta jo izkúpila pred sodiščem. Svoj čas smo poročali, kako je bil napaden iz zasede v noči in nevarno pobit s koli posestnik Josip Kuhn iz Radvanja pri Mariboru. Kot napadalca so izsledili 27letnega dninarja L. Krambergerja in 25letnega posestniškega sina Ivana Oliča. Pred sodiščem sta se zagovarjala, da je bil napad namenjen nekemu drugemu in da sta se zmotila. Ker so ostale poškodovanemu trajne posledice divjaškega napada, je bil obsojen vsak napadalec na 3letno robijo ter triletno zgubo častnih pravic. Vrh tega še morata plačati g. Kuhnu 20.000 Din za bolečine in bolniške stroške.

Splavar utonil. Lastnik splava Gregor Butoln se je peljal po Dravi na splavu iz Gortine proti Vuzenici. Pri Mravljakovi žagi je zadel splav ob podvodo skrito skalo. Vsled sunka je udarilo veslo Butolna v trebuh s tako silo, da je omahnil in padel v Dravo. Za gospodarjem sta se pognala v vodo oba splavarja, a vse prizadevanje, da bi ga našla ter rešila, je bilo zastonj. Drava ga je pogoltnila in ga bo bogznaj kje po preteku par tednov naplavila.

V zadnjem hipu preprečena večja požarna nesreča. Pri posestniku Ivanu Jugu v Rušah je izbruhnil ogenj v kuhinji v odsotnosti domačih. Zgorela je vsa kuhinjska oprema in več obleke. Škoda znaša 6000 Din. Na srečo je prišel mimo hiše delavec, opazil nesrečo in pozval sosede, da so ogenj pogasili baš v zadnjem trenutku.

Že zopet vse obsodbe vredno krvavo dejanje. Mlatili so v Smrečnem pri Sl. Bistrici pri posestniku Jožefu Matelnu, po domače Pogavcu. Pomagala sta

pri mlatvi Albin Pristovnik in Anton Učko. Na večer po končanem delu so zapustili ostali skedenj, le Pristovnik je ostal sam na hodniku. Učko je imel še opravek v hlevu in je šel mimo skednja proti hiši. Ko je prišel mimo Pristovnika, mu je ta zasadi nož skozi prsni koš v srce. Zabodeni je še kriknil par besed ter obležal mrtev. Pristovnik je smrtno sovražil Učka, ker mu je ta pred enim letom sežgal »koražfeder«.

S sekiro iz zasede po glavi. S smrtno nevarnimi poškodbami na glavi so oddali v bolnišnico v Ptuj posestniškega sina Alojzija Ferko. Dne 12. novembra se je vračal Ferko na dom v Drsteljo pri Sv. Urbanu. Iz zasede ga je udaril neznanec z ostrino sekire po glavi, da se je takoj zgrudil ter obležal nezavesten. Ker ga ni bilo domov, so ga šli domači iskat in sa ga našli v mlaki krvi.

Vlomilci iz Slovenskih goric obsojeni. Dne 17. novembra je sodilo mariborsko sodišče Jakoba Zvera in njegove tovariše, ki so izvršili tekom par mesecev 14 vlomov in tatvin in povzročili škode za 35.000 Din. Zver je pobegnil pred kratkem iz prisilne delavnice. Obsodba se glasi: Jakob Zver na 3 leta robije in 4 leta izgube častnih pravic, Vuk na 3 leta robije in 4 leta izgube častnih pravic ter na pridržek po prestani kazni, Bauman na 1 leto strogega zapore, Martin Krajnc na 6 mesecev strogega zapore ter Franc Krajnc na 6 mesecev zapore, pogojno na 3 leta.

Radi uboja zeta oproščen pred sodiščem. Dne 15. novembra je dajal pred mariborskim sodiščem odgovor zaradi uboja zeta 63letni Blaž Pravdič s Turškega vrha v Halozah. Ozadje žalostnega dejanja je naslednje: Leta 1929 je poročila Pravdičeva hčerka vdovca J. Mumleka. Zakon je bil takoj po poroki nesrečen, ker je mož ženo pretepal in se je ta zatekala na dom k staršem. Letos dne 21. marca je Mumlek zopet tepel ženo in ji celo grozil s smrtjo. Iz upravičenega strahu za življenje je reva pobegnila na očetov dom, a naslednji dan se je vrnila z materjo ponovno k možu. Za njima pa je šel oče Pravdič, da bi pozval nasilnega zeta na odgovor. Oba možakarja sta se koj sprla in zet je navalil na tasta. Pri navalu je padel Mumleku nož iz žepa in tega je tast pobral. Zet se je hotel lotiti starega z motiko, a ta ga je prehitel, ga ranil iz pištole in mu še zasadi nož v srce. Stari Pravdič se je izgovarjal pred sodniki s silobranom in je bil oproščen vsake krivde.

Neznanec zginil z jurji. V Lipovcih v župniji Beltinci v Prekmurju je v odsotnosti domačih neznanec odnesel iz omare posestniku Štefanu Ūnu 23 tisoč Din. Zopet svarilen zgled: Ne hranite doma toliko denarja!

Ostro kaznovana požigalka. Dne 14. t. m. je dajala odgovor pred mariborskim sodiščem prevžitkarica Terezija Balir iz Šalamencev v Prlekiji. Obtožnica ji je očitala, da je zažgala letos dne 17. aprila svojemu sosedu Janezu Flisarju 600 Din vredno kopico slame. Radi požiga je bila obsojena Balirjeva na 2 leti robije in na triletno zgubo častnih pravic.

Samomor ali umor. Dne 14. novembra je javil mesarski pomočnik Anton Levičnik orožnikom v Krškem skrivnostno ter zagonetno najdbo ženskega okostnjaka. 3 km od Krškega, kjer se odcepi od ceste pot proti Guncam v takozvanem Pleterskem bregu je počivalo razpadlo žensko truplo. Orožnika sta ugotovila na licu mesta sledeče: Lobanja in desni čevelj sta bila pod skalo, ostalo pa en meter nižje. Prsni koš je bil popolnoma sesut. Ob njem je bil že razpadel rjav ženski klobuk, obleka zelenkasto karirane barve, ki pa je bila menda le zraven priložena, nizki čevljički svetlo-rjave barve, v njih je bilo še nekaj mesa. Ženska torbica je iz istega blaga kakor obleka, v mali usnjeni denarnici pa so našli 3.50 D in črno mrežico za lase, par usnjenih rjavih rokavic, dva čipkasta robčka brez monogramov, dve mali ogledalci, glavniček, blazinico za puder in svinčnik. Po peščici črnih las je sklepati, da je bila pokojnica ostrižena po dečje. Lintin ni nikakih, soditi pa je, da je bila stara kakih 18 let. Pokojna je bila najbrž iz Zagreba. Poizvedbe se vrše: Ali gre za samomor ali za umor?

Dinamična patrona pod izložbenim oknom. Dne 14. novembra zjutraj je pognal strahovit pok iz postelje v Šmartnem pri Litiji župana in trgovca Jožefa Strmana, ki biva nekoliko zunaj vasi. Po pomirjenju prve razburjenosti je župan dognal, da je eksplozirala pod izložbenim oknom dinamična patrona, ki je raznesla izložbo, poškodovala vrata v skladišče in so popokale celo šipe balkonskega okna v I. nadstropju. O storilcih še ni doslej nič znanega.

Ukradel kobilu in voz. Posestniku Jakobu Benedičiču iz Studenega pri Železnikih na Kranjskem je ukradel neznanec 4000 Din vredno kobilu rdečkaste barve, staro 8 let. Izmaknil je še voz posestniku Janezu Kodelju v Studenem in se odpeljal v smeri proti Škofji Loki.

Nevarno sta trčila dne 17. novembra v Ljubljani na Resljevi cesti osebni in tovorni avto. Oba avtomobila sta padala v grabo. Šofer Jamnik je dobil težje notrajne poškodbe.

Roparski napad. V nedeljo dne 12. t. m. je bil izvršen roparski napad na nekega Živkoviča, doma iz Dragošovec onkraj Gorjancev, ki je prodajal po hišah blago za obleke. Omenjeni se je vračal zvečer proti novemu mestu. Ob cesti blizu Mačkovca pri odcepu poti proti Trški gori, je srečal neznanca. Tujec je pograbil krošnjarja za vrat in ga vrgel ob tla. Napadeni je seve vpil na pomoč, a ga ni nikdo čul, dasi je oddaljen Mačkovec od mesta napada komaj 60 m. V upravičenem strahu za življenje je ponudil Živkovič napadalcu celotno gotovino v znesku 6700 Din. Po sprejemu denarja je zginil lopov v smeri proti Trški gori.

Vlomilci okradli trgovca. V noči na 14. novembra so vlomili neznanec v Možakovo prodajalno na Polici pri Višnji gori. Odnegli so gotovine ter raznega blaga za 5000 Din.

Kozolec pogorel. Vsled podtaknjene-ga ognja je začel goreti dne 11. t. m.

ob 8. uri zvečer v vasi Lučine nad Gorenjo vasjo na Kranjskem kozolec z 8 okni, last posestnika Janeza Dolenca. Kozolec je pogorel do tal.

*

Prevoz 4.000 tonskega materijala v letalu.

V Novi Guineji nad Avstralijo v Tihem Oceanu, v nekdanji pokrajini cesarja Viljema, ki pripada danes k Avstraliji, so nemška letala tvrdke Junkers dosegla višek, kar se tiče težkega prevoza rudarskega materijala preko pragozdnega pogorja.

V zaledju Huon zaliva v Novi Guineji so odkrili Angleži zlate rudnike, ki so obdani od 3500 m visokega gorovja in jih prikrivajo neprodorni pragozdovi in nepregledna močvirja. Zlata polja so od morske obale po navadnih človeških pojmi nedosegljiva. Po vojni so ugotovili angleški raziskovalci, da bi bilo mogoče, v cele tedne se raztezajoče potope z domačimi nosači znatno okrajšati z letali. Pa tudi to nalogo so radi močvar zmagala edinole nemška Junkersova letala, ki so cela iz kovine. Še le težko Junkersovo letalo je postalo ključ do bogatih in povsem svežih zlatih rudokopov. Nemška letala so omogočila ustanovitev kolonije iskalcev zlata.

Leta 1931 so sklenile kanadske in avstralske rudokopne družbe, da bodo prepeljale s pomočjo letal na kraje kopanja zlate rude dva 2000tonska bagerja (stroj za izmetavanje blata, kamenja itd.), električno centralo, ki bo proizvajala 2000 konjskih sil, z vsemi raznimi pritliklinami in potrebščinami. V zračni prevozniki program je bila prevzeta tudi vsa preskrba belopolnih in drugopolnih rudarjev. Za izvedbo neverjetno težavnega programa so se izkazala uporabna edinole težka Junkersova letala. Ravno po preteku enega leta po sklepu pogodbe z omenjeno nemško tvrdko je bil prvi bager marca 1932 v polnem obratu na mestu, za katerega je bil določen, na peš nedostopnem kraju. Šest mesecev za tem je bil postavljen že tudi drugi bager. Vsi posamezni deli, skupno 4000 ton, med temi deli do 3500 kg teže, parni kotli, traktorji, avtomobili, razni drugi stroji ter orodja so romala na določena mesta s pomočjo tromotornih Junkersovih letal. Pri omenjenem prevažanju ni došlo niti enkrat do kake nezgode ali zasilnega pristanka. Na zlati koloniji, ki se dnevno razširja, je doslej zaposlenih 2000 belih ter domačinov. Ta kolonija dobiva vse življenjske potrebščine z aeroplani. Pri koloniji se je naselil celo farmer, katerega je preskrbelo letalo s celimi čredami goveje živine.

Ako bi bili hoteli izrabiti novoguinejska zlata polja, bi bili morali leta in leta izsekavati pragozdove, graditi ceste ter osuševati močvirja. Delo bi bilo zelo zamudno in bi bilo požrlo milijone in milijone. Vso to delo so opravila tekom poldrugega leta tri težka letala in si je prihranilo podjetje samo na obrestih 1 milijon dolarjev.

Fram. Skoro v enem tednu so se sledili trije sosede. Na vernih duš dan umrlemu Francu Polanec Štefan Lah in temu Franc Černe, po domače Krojsel, dne 13. t. m. Slednjemu sta že pred enim letom obe nogi popolnoma oslabeli. Bil je nad 20 let cerkveni ključar in vesplošno priljubljen. Naj vsi počivajo v miru, njihovim domačim iskreno sožalje!

Slovenjgradec. (Naše štajerske planine.) Z vsem vznešenjem in mladostno ljubeznijo sem opisoval nekoč slovenjgraški okraj, občudoval tiho mogočnost doline ob Dravi ter temnega Pohorja in se ogreval za planinsko domačnost gornjegrajskega okraja. Mrzla stvarnost življenja mi je vendar velevala sediti se iz okraja v okraj. In našel sem mogoče marsikje večjo lepoto narave in večjo živahnost življenja in vedrino, in pozabil bi bil že skoraj v svoji mladostni lahkomišelnosti na resnost in veličastje štajerskih planin. Slučaj je vendar hotel, da sem se po dolgih letih, dokaj odtujen vrnil v metropolo naših štajerskih planin, v Slovenjgradec. Nisem našel več tega, kar sem nekoč ljubil in občudoval. Toda našel sem resne in zveste ter z vso dušo v zemlji zasidrane gospodarje in našel sem ob prelestni jeseni tudi nekdanje sanje svoje. Ob zasneženi beli Urški gori, ob živahnem, planinskem Razboru ter v prelestju pestrih, solčnih bukovič logov Mislinjske in Šaleške doline. Nedelja je. Oopoldne. Toplo jesensko solnce lije na Urško goro in na pogorja, vsa zakopana v belem snegu ter ogreva v vsej pestrosti tiho zasanjano Mislinjsko dolino. Sprehajam se ob kolodvoru ter čakam na vlak. Drug za drugim zazvonijo opoldanski zvonovi, ubrani zvon v mestu, zamolkli in mogočni v Starem trgu ter mladostno-vedri na Holmcu, in zdi se mi, ko odhajam, ko vstopam v vlak, da sem izgubil nekaj neizrecno lepega, dobrega in dragega, kar se ne povrne nikdar več. F. Wernig.

Sv. Rupert nad Laškim. V Mačkovcu je dne 20. oktobra po kratki in hudi bolezni zaspala v Gospodu Marija Gril v 48. letu svoje starosti. Nekaj let je bila samična gospodinja v prijaznem, skritem Malem dolu, pozneje pa je posestvo prepustila svoji mlajši sestri Zefki, poročeni Horjak Rajna Micika je bila dekle izredne dušne kreposti, imela je moškega duha za vse dobro, lepo in plemenito. Dokaz spoštovanja, ki ga je uživala pri vseh dobrih faranih, je zlasti to, da je bila nad 10 let prednica dekliške Marijine družbe in je v tej svoji službi z vsem ognjem svoje lepe duše skrbela za lepoto hiše božje, dekliške družbe in vsakega prizadevanja za dvig krščanskega udejstvovanja. Zato jo je tudi na dan pogreba, v nedeljo dne 22. oktobra, počastila malodane cela župnija s častnim spremstvom; domači župnik ji je ob odprtem grobu spregovoril zasluženno slovo, pevski zbor pa zapel ganljivo žalostinko. Dobra Micika, počivaj mirno v Gospodu! — Trda nam je bila že od nekdanj usoda v naših hribih, a sedaj smo prijadrali, ali boljše: so nas porinili v še večje težave. Razsežna župnija Sv. Rupert je sedaj razdeljena na tri občine: Svetina je prideljena Teharjem, Sv. Peter in Malabreza občini Marija Gradec, in stari Sv. Rupert se je moral ukloniti mlademu Sv. Lenartu. Razven par oseb, ki so imele pri tej razdelitvi odločilno besedo, ni noben Rupertčan zadovoljen s to preuredbo; najbolj pa smo udarjeni mi, ki smo prišli v Sv. Lenart. Sedaj

imamo na sedež nove občine »samo« dve in pol ure daleč, po samih goščah in kozjih potih. Nobena cesta in sploh noben promet nas ne veže s Sv. Lenartom. Zato si bomo skušali postavnim potom pomagati. Stiske nas letos kar obiskujejo, v zadnjem času pa naravnost dušijo. Mokrotno vreme nam je vzelo sadje, kar ga je bilo; grozdje, v avgustu po toči večinoma uničeno, še ob Vseh svetnikih ni bilo ne mehko, ne zrelo. Že trikratni sneg nam je zaprl njive, da ne moremo spraviti korenja in repe, in gozdove, da ni mogoče dobiti stelje in drv.

Žusem. Dne 29. oktobra med 2. in 3. uro zjutraj je začelo goreti pri posestniku Petru in Emi Arlič v Loki pri Žusmu. Zgorela je hiša in vsi poljski pridelki in večinoma vsa obleka. Žena je morala bežati iz goreče hiše s 14 dni starim sinčekom. Ubogo družino, ki je ob streho in ob vse pridelke, priporočamo usmiljenim srcem, da ji priskočijo na takojšnjo pomoč!

Zeče-Pilštanj. Letos je bila lepa letina. Seno smo brez velikega truda spravili pod streho, ni dež tako motil pri sušenju, kakor druga leta. Jesenske pridelke pa težko spravljamo z njiv, vedno dežuje in nas tudi sneg moti, je že dvakrat pobelil njive, travnike in vinograde. Vse to nam zabranjuje, da ne moremo vse redno spravljati. Bog daj še lepo vreme nekaj dni, da bomo zopet lahko šli na zunanje delo! V vinogradih je pač bolj slabo; letos se je nabrala komaj tretjina mošta od lanskega leta. Za eno leto bomo že mogli zadovoljni biti. Pa ko bi se vsaj to dalo boljše prodati, da bi si vinogradniki malo svoje stroške povrnili. Ponekod pravijo, da ima kisokov okus, pri nas je pa sladek in okusen za piti. Bila je kriza in bo še kriza, ker je med ljudstvom jako malo denarja.

*

Kaj se godi v Rusiji?

O Rusiji se mnogo piše. Seveda komunisti in njihovi prijatelji hvalijo njene vspehe v industriji. Mi ne tajimo boljševiskih vspehov, trdimo pa, da je velik del teh vspehov le na papirju. In še marsikaj je v Rusiji, kar ni v redu. Zakaj se pa mnogi komunisti, ki so šli iz tujih dežel v Rusijo, vsi razočarani vračajo? V zadnjem času je iz Finske zbežalo več komunistov v Rusijo. Zdaj pa vsi obupani nadlegujejo s prošnjami svojega konzula, da bi se smeli vrniti nazaj na Finsko. Tudi komunisti iz drugih dežel so se vrnili razočarani domov.

Glavna stvar v Rusiji pa je zdaj glad. Govoril sem s človekom, ki je bežal pred par mesci iz Rusije. Prehodil je potem že del Nemčije, Avstrije in Jugoslavije; pravil je, da v nobeni teh dežel ni tako hudo kot je v Rusiji. Pri težkem delu prejme tam delavec dnevno 1 kg kruha, navadni delavec pol kg in žena delavca 30 dek. Posebno mora stradati kmečko ljudstvo. V listu »Vozroždenie« je pisal nekdo, ki je prišel iz Rusije pred 10 dnevi, da je videl v Moskvi in Petrogradu ljudi, ki so na ulicah umirali vsled glada. Ljudje žalostno izgledajo, so slabo oblečeni, večkrat naravnost v cunje zaviti. Posebnost v Rusiji je tudi to, da se milo more kupiti v trgovinah le s tujo valuto.

»Kavkazskij kazak« piše o znamenitem inženirju arhitektu, ki je delal kot stavbenik z veliko plačo na Uralu, pa je zbežal. Ta inženir pripoveduje, da je Rusija dežela vnebovpijoče nejednakosti. Za sovjetske strankarje so na razpolago krasni dvorci, ministrska stanovanja, dobra hrana, velike plače, letovišča itd. Delavci pa imajo umazane kasarne s posteljami v tri vrste, jedna nad drugo. Izdana je bila naredba, da se za delavske otroke sezida poslopje za otroški vrtec. Toda krajevni glavač-komunist se je izrazil: »Ni potreba otrokom vsega dovoljevati in se zavzemati za socijalizacijo. Ni materijala za stavbo in tudi delavcev ni.« A inženir, ki se sklicuje na take besede in odpove delo, je škodljivec. Ta inženir je zbežal, ker se je bal, da bi ga oblast v primernem času prijela kot škodljivca, ali pa bi še mogel biti ubit pri prvem nastopu delavcev, ki sovražijo inozemce.

Isti list piše, da je v avgustu t. l. prišla iz severnega Kavkaza 60letna gospa, nemška državljanka, ki je tam preživela 13 let. Pravi, da so tam kazaki iztrebljeni in da ponosnega imena »kazak« ni več slišati. V Apšeronskem srezu se z veliko naglico dobiva nafta ter se pošilja dalje v Krasnodar (Jekaterinodar) in v inozemstvo, ker sovjetom gre za valuto. No, pa tudi ti privilegirani sovjetski delavci že stradajo. Ljudje hodijo okrog kakor sence z oteklimi nogami in od slabosti padajo na tla.

V Majkop smo se pripeljali ponoči in smo ostali do svita v čakalnici na kolo-dvoru. Zjutraj smo šli skupaj v mesto, ker, če bi po noči posameznik hodil, bi prišel v nevarnost, da bi bil izropan ali celo ubit. Človeško življenje je tu zelo poceni. V vagonu je tekla iz nekega kovčeka kri. Konduktar je pozval policaja, da bi kovček pregledal. V njem so našli — človeško glavo, ki je imela zlate zobe. Na vprašanje, kaj to pomeni, je lastnik kovčeka, mlad fantalin, čisto mirno odgovoril, da je gredoč po cesti na kolodvor odrezal glavo nekemu buržuju, a ni imel časa, zbiti iz ust zlatih zob.

Zgodil se je tudi tak slučaj, da je žena ubila svojega moža ter ga je v teku dveh tednov kuhala in pekla kot navadno govedino! Sploh slučajni ljudožrstva tam niso redki in ne razburjajo občinstva. Vsak pač misli samo na to, kako bi naj napolnil svoj lačni trebuh. Ozverjenje ljudstva vsled glada je razumljivo tem, ki so sami preživeli ali preživljajo vso grozo gladovne smrti, a vam tukaj je to težko razumljivo. Ko je gospa končala to pripovedovanje, se je zahvalila Bogu, da ji je pomagal zbežati iz pekla smrti in lakote, katero je zakrivil neznočni boljševiski režim.

Tako pišejo očitvidci o Rusiji. Mora tam že hudo biti. Zato je verjetno, kar poročajo, da je celo komsomol (boljševiska mladina), prej glavna opora oblasti, prešel v opozicijo. Baje je dandanes zelo popularna oseba v Rusiji Hitler. O njegovem programu veliko sanjajo. Mislil imajo, najprej pobiti komuniste, uničiti socijalizacijo in potem izgnati vse

inozemce. Bodočnost torej zna biti še zelo viharna. Bomo videli, koliko je na tem resnice.

A. K.

*

Stoletnica smrti kralja dinamita.

Dne 21. oktobra je minulo 100 let, odkar je umrl iznajditelj dinamita in ustanovitelj Noblove nagrade — Alfred Nobel. Nobel, eden največjih iznajditeljev vseh časov, je naklonil svetu darilo, katerega lahko smatramo istočasno kot blagoslov ter prokletstvo. Dinamit je brezdvomno človeku mnogo koristil. Tehnika je z iznajdbo tega razstrelilnega sredstva znatno napredovala. Vendar pa dinamita človeštvo ne uporablja samo za pozidavo splošnega napredka, ampak za — razdejanja. Za gorje Noblove iznajdbe ni odgovoren iznajditelj. Nobel je seve znal v naprej, kako je podaril človeštvu z dinamitom dvorezen meč. Do zadnjega zdihljaja so ga oplazovali dvomi, ali je ravnal pravilno, ko je predal svojo iznajdbo splošnosti, ki jo bo uporabljala za napredek ali v zlo! Starega samotarja je pogostokrat radi iznajdbe dinamita mučila vest in temu dejstvu je pripisovati tudi njegovo ustanovo, ki služi in bo služila napredku ter miru.

Žaloigra iznajditelja ne tiči v tem, da ni pripeljala iznajdba dinamita do časti ter bogastva njega, pač pa druge; ampak je pri Alfredu Noblu povsem drugega značaja. Nobel je bil pomilovanja vreden zaradi neprestanega dvoma: Ali bo obrnil človek dinamit kot orožje v svoje dobro ali slabo? V svojih neprestanih dvomih se je skušal Nobel tolažiti z dejstvom, da bo strahovitost njegove iznajdbe zmanjšala število vojn. Svetovni mir je skušal pospešiti z ustanovitvijo in vsakoletno podelitvijo celemu svetu znane Noblove nagrade, koje cilj je — mir!

Noblova oporoka je kulturni dokaz prve vrste, je med zapuščinami nepolitičnega značaja najvažnejša in najbolj izvirna ali originalna. Noblova nagrada je najvišje odlikovanje, katerega lahko postane deležen iznajditelj ali vodja človeštva.

Nobel je razdelil velike denarne svote med svoje sorodnike. V njegovem lastnoročno napisanem testamentu pa tudi čitamo besede: »Ostanek mojega premoženja se naj uporabi na sledeči način: Vršilec moje zadnje volje naj naloži kapital v sigurne vrednostne papirje in ustvari fond, kojega obresti se naj porazdelijo vsako leto. Nagrade naj prejmejo dela, ki so se izkazala tekom zadnjega leta kot človeštvu najbolj koristna. Letne obresti se naj razdelijo na pet delov: en del je podeliti najvažnejši iznajdbi na polju fizike; drugi del najimenitnejši kemični iznajdbi; tretji del najvažnejši zdravniški novosti; četrti del najboljšemu književnemu proizvodu in peti del onemu delu, ki je tekom enega leta najbolj služilo pobratimiji narodov in zmanjšanju obstoječega števila armad.«